

Правно - исторически факултет

2700 Благоевград, пл. „Георги Измирлиев - Македончето“
тел./факс: 073/88 66 17; e-mail : admin@law.swu.bg

КОНСПЕКТ НАКАЗАТЕЛНО ПРАВО

ОБЩА ЧАСТ

1. **Понятие за българското наказателно право.** Определение и особености на наказателното право като клон на обективното право. Основни принципи на наказателното право. Наказателното право и другите клонове на правото.

2. **Наказателноправна наука.** Задачи на наказателноправната наука. Предмет, метод и особености на наказателноправната наука.

3. **Източници на наказателноправните норми.** Законът-единствен източник на наказателноправните норми. Законоустановеност на престъпленията и наказанията по нашето наказателно право. Видове наказателни закони с оглед обсега на тяхното съдържание. Значение на правото на ЕС и на международното публично право като източници на българското наказателно право.

4. **Видове и структура на наказателноправните норми.** Норми на общата част и норми на особената част. Видове норми на общата част. Норми на особената част и тяхната структура. Тълкуване на наказателноправните норми. Функции на наказателния закон и на наказателноправните норми.

5. **Действие на наказателноправните норми по време.** Влизане в сила и излизане от сила на наказателния закон и наказателноправните норми. Действие на наказателноправните норми. Действие на наказателноправните норми по време /чл.2, ал.1 от НК/. Проблемът за обратно действие на наказателноправните норми; обратно действие на по-благоприятния за дееца закон /чл.2, ал.2 от НК/.

6. **Действие на наказателноправните норми по място.** Принципи, възприети от НК в тази насока: териториален /чл.3, ал. 1 и 2 от НК/; личен /чл.4, ал.1 от НК/; реален /чл.5 от НК/ и универсален /чл.6 от НК/. Екстрадиция и Европейска заповед за арест. Право на убежище.

7. **Наказателно правоотношение и наказателна отговорност.** Понятие и съдържание на наказателното правоотношение. Понятие съдържание на наказателната отговорност. Наказание и наказателна отговорност. Наказателната отговорност и другите видове правна отговорност.

8. **Субект на престъплението.** Понятие за субекта на престъплението и място на съответните проблеми в общата част на наказателното право. Основни качества на субекта на престъплението /чл.31, ал.1 от НК/. Допълнителни наказателноправни релевантни качества на субекта на престъплението.

9. **Вменяемост и невменяемост.** Понятие на невменяемостта: предпоставки, значение. Невменяемост, критерии /чл.33, ал.1 от НК/. Причини за невменяемостта – психиатричен /медицински/ критерии, психологически /юридически/ критерии. Психично разстройство след извършване на престъплението /чл.33, ал.2 от НК/. Роля на съдебнопсихиатричната експертиза при определяне на невменяемостта. Принудителни медицински мерки. /чл.34, чл. 89-92 от НК/.

10. **Малолетни и непълнолетни.** Значение на възрастта за наказателната отговорност /чл.32, ал.2-4, чл.60,65 от НК/. Законът за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни. Правен режим на наказателнонеотговорните малолетни и непълнолетни лица. Правен режим на наказателноотговорните

непълнолетни лица /глава IV от общата част на НК/: освобождаване от наказателна отговорност /чл.61 от НК/, цел и видове наказания на непълнолетните /чл.60, чл.62-63 от НК/; освобождаване от изтърпяване на наложено наказание /чл.64 от НК/. Възпитателни мерки по Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните.

11. **Общо понятие за престъплението.** Социална същност и обществено-историческа обусловеност на престъплението. Легално определение на понятието за престъпление /чл.9, ал.1 от НК/. Основни особености на престъплението, визирани от елементите на неговото понятие.

12. **Обект на престъплението.** Понятие за обекта на престъплението. Видове обект на престъплението. Отношението между обект и предмет на престъплението. Предмет и средства за извършване на престъплението.

13. **Състав на престъплението.** Понятие за състава на престъплението: неговото отношение към общото понятие за престъплението. Видове състави и видове признаци на състава на престъплението. Съставомерност на деянието.

14. **Престъплението като деяние.** Обща характеристика на деянието: неговите елементи. Форми на деянието: действие и бездействие. Изпълнително деяние. Общественоопасни последици на деянието; престъпен резултат. Видове престъпления /резултатни престъпления и престъпления на просто извършване/.

15. **Причинна връзка между престъпното деяние и общественотоопасните последици.** Същност на отношението на причинност и неговото значение и приложение в наказателното право. Причинната връзка в конструкцията на престъплението.

16. **Обществена опасност на престъпното деяние.** Обществената опасност като основно качество на престъплението. Особенности на обществената опасност на деянието и обстоятелствата, които я определят. Характер и степен на обществената опасност.

17. **Противоправност и наказуемост на престъпното деяние.** Понятие за противоправност. Противоправност при действието и бездействието. Отношение на противоправността към обществената опасност и към вината. Наказуемост на престъпното деяние. Отношение между обществената опасност, противоправноправността и наказуемостта на деянието. Обстоятелства, изключващи противоправността и наказуемостта.

18. **Обстоятелства, изключващи обществената опасност.** Обща характеристика. Неизбежна отбрана /чл.12 от НК/. Крайна необходимост /чл.13 от НК/. Задържане на престъпник /чл.12а/. Деяние на служител под прикритие /чл.12б/. Оправдан стопански риск /чл.13а/.

19. **Вина.** Понятие за вина. Вината като основание за наказателна отговорност. Форми на вината /чл.11 от НК/. Отношение на вината към останалите елементи на престъплението и към вменяемостта.

20. **Умисъл.** Понятие, определение /чл.11, ал.2 от НК/. интелектуален и волеви момент на умисъла. Видове: пряк и евентуален. Други видове умисъл.

21. **Непредпазливост.** Същност. Определение /чл.11, ал.3 от НК/. Видове непредпазливост. Разлика между непредпазливост и “случайно” /невиновно/ деяние. Наказуемост на непредпазливите деяния.

22. **Изключващи вината обстоятелства.** Грешка /чл.14 от НК/. “Случайно деяние” /чл.15 от НК/. Разлика между непредпазливост и “случайно” /невиновно/ деяние. Изпълнение на противоправна заповед /чл.16 от НК/. Обстоятелства по чл.16а от НК.

23. **Стадии на развитието на умишлената престъпна дейност.** Понятие. Довършено престъпление. Довършеност на различните видове престъпления.

24. **Приготовление.** Същност, обективни и субективни елементи /чл.17, ал.1 от НК/. Видове подготвителни действия. Наказуемост на приготвянето /чл. 17, ал.2 от НК/. Доброволен отказ /чл.17, ал.3 от НК и чл. 19 от НК/.

25. **Опит.** Същност. Обективни и субективни елементи /чл.18, ал.1 от НК/. Разграничаване от довършеното престъпление и от приготвянето. Видове опит. Наказуемост на опита /чл.18, ал.2 от НК/. Доброволен отказ /чл.18, ал. 3 от НК, чл.19 от НК/. Особености при определяне на наказанието при опита /чл.58, б. а/.

26. **Съучастие в престъпление.** Същност. Предпоставки и основания за отговорността на съучастниците. Основни форми на съучастие /чл.20/. Особени форми на задружна престъпна дейност. Разграничаване на съучастията от допустителството и укривателството.

27. **Извършителство и съизвършителство.** Извършителство-същност/чл.20, ал.2 НК/. Непосредствено и посредствено извършителство. Съизвършителство-обективни и субективни елементи, видове.

28. **Подбуждателство.** Същност /чл.20, ал. 3 от НК/. Обективни и субективни елементи. Способи за подбуждане. Разграничаване на подбуждателството от посредствено извършителство, от подбуждане към престъпление и от явно подбуждане към престъпление.

29. **Помагачество.** Същност/чл.20, ал. 4 от НК/. Обективни и субективни елементи. Видове помагачество. Отграничаване на помагачеството от извършителството, от подбуждателството, от укривателството и от допустителството.

30. **Наказуемост на съучастниците.** Принципът относно наказуемостта на съучастниците /чл.21, ал.1 от НК/. Отговорност на съучастниците при особени обстоятелства /чл.21, ал.2-4 от НК/. Особени правила при помагачество /чл.58, б.б от НК/. Самоволен отказ при съучастие /чл.22 от НК/.

31. **Единство и множество.** Общи положения. Усложнена престъпна дейност. Продължаване престъпление /чл.26 от НК/. Трайно /продължено/ престъпление. Съставно престъпление. Двакратно престъпление. Други форми усложнена престъпна дейност.

32. **Съвкупност от престъпления.** Същност /чл.23, ал. 1 НК/. Идеална и реална съвкупност. Случаи на "привидна" идеална и реална съвкупност. Наказуемост при съвкупност от престъпления /чл.23, ал. 2-25 от НК/.

33. **Рецидив.** Същност. Отграничаване на рецидива от съвкупността от престъпления. Видове рецидив. Общ рецидив /чл.27 от НК/, специален /„повторност“/ /чл.28 и чл.30 от НК/. Опасен рецидив /чл.29 и чл. 30 от НК/.

34. **Понятие, основание и цели на наказанието.** Същност на наказанието и неговата социална природа. Историческа обусловеност на формите на наказанието и тяхната служебна роля.

35. **Наказанието по българското наказателно право.** Принципи във връзка с наказанието по нашето право /чл.35/. Цели на наказанието /чл.36/. Отношение на наказанието към други мерки за държавна принуда и към мерките за обществено въздействие и възпитание по ЗБППМН. Отношение към мерките по чл. 53 от НК.

36. **Система на наказанието по българския наказателен кодекс.** Обществено значение на системата на наказанията. Отношение между наказанието лишаване от свобода и наказанията без лишаване от свобода. Видове наказания по НК /чл.37 от НК/. Наказания, които могат да се налагат на непълнолетните /чл.62 от НК/.

37. **Лишаване от свобода и доживотен затвор.** Обща характеристика на наказанието лишаването от свобода. Доживотен затвор и доживотен затвор без замяна /чл.38 и чл.38а от НК/. Същност и особености.

38. **Наказания без лишаване от свобода.** Характер и обществено значение на тези наказания. Видове наказания /чл.37, т.2-11 от НК чл.42а-52 от НК/.

39. **Определяне на наказанието.** Диференциация на наказателната отговорност и на наказанието. Значение на индивидуализацията на наказателната отговорност и на наказанието. Основни правила за определяне на наказанието /чл.54 от НК/. Определяне на наказанието при Диференциация и индивидуализация на наказателната отговорност и на наказанието. Определяне на наказанието при смекчаващи или отегчаващи обстоятелства /54 и 56 от НК/. Определяне на наказанието при изключителни или многобройни смекчаващи обстоятелства/чл.55 от НК/ и при алтернативни и кумулативни санкции /чл.57 от НК/. Определяне на наказанието по реда на чл.58а от НК.

40. **Освобождаване от изтърпяване на наложено наказание и от наказателна отговорност.** Обществено значение на пълното или частично неосъществяване на наказателна отговорност. Различия в хипотезите на освобождаване от изтърпяване на наложеното наказание /гл.IV от общата част на НК/ и освобождаване от наказателна отговорност /гл.VII от общата част на НК/.

41. **Освобождаване от изтърпяване на наложено наказание. Условно осъждане, предсрочно освобождаване, помилване.** Условно осъждане-същност, предпоставки, действие, значение /чл.66-68 от НК/. Особени положения при непълнолетните /чл.69 от НК/. Предсрочно освобождаване-същност, предпоставки, действие, значение /чл.70 от НК/. Особени правила при непълнолетните /чл.71 от НК/. Възпитателните грижи и надзор относно условно осъдените и предсрочно освободените /чл.67 и чл.73 от НК/. Помилване-действие и значение /чл.74 от НК/.

42. **Освобождаване от наказателна отговорност.** Освобождаване от наказателна отговорност на непълнолетни с налагане на възпитателни мерки /чл. 78 от НК /. Освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание /чл.78 „а” от НК/.

43. **Погасяване на наказателното преследване и на изпълнението на наложеното наказание.** Същност на погасяването на наказателното преследване и на наложеното наказание /чл.79-83 от НК/. Давност-същност, спиране, прекъсване и абсолютна давност /чл.80-82 от НК/. Амнистия /чл.83 от НК/. Разлика на амнистията от помилването /чл.74 от НК/.

44. **Реабилитация.** Същност на реабилитацията. Действие, юридическо и обществено значение /чл.85 от НК/. Видове реабилитация /чл. 86-88 "а" от НК/.

ОСОБЕНА ЧАСТ

1. **Обща характеристика на особената част на българското наказателно право.** Понятие за особената част на наказателното право. Обща характеристика на нормите на особената част на НК. Особености при формулиране на съставите. Система и структура на особената част на НК.

2. **Обща характеристика на престъпленията против Република България.** Същност. Обективни и субективни особености. Система на престъпленията по Глава първа от особената част на НК.

3. **Измяна.** Обща характеристика. Отделните престъпления по чл.95-97 а от НК.

4. **Предателство и шпионство.** Обща характеристика. Състави на предателските престъпления по чл. 98- 103 от НК. Шпионство /чл.104-105 от НК/.

5. **Диверсия и вредителство.** Обща характеристика. Отграничаване от престъпленията против собствеността и от тези против стопанската дейност. Диверсия /чл.106 от НК/. Вредителство /чл 107 от НК/.

6. **Други престъпления против Републиката.**

7. Тероризъм – Глава Първа „а“. Същински терористични престъпления (чл. 114а-114и от НК). Несъщински терористични престъпления (чл. 114к-114г от НК).

8. Престъпления против личността. Обща характеристика. Система на тези престъпления по НК.

9. Престъпления против живота. Обща характеристика. Умишлено убийство - основен, квалифицирани и леко наказуеми случаи /чл.115-121 от НК/. Непредпазливи убийства /чл.122-125 от НК/.

10. Други престъпления против живота. Криминален аборт /чл. 126 от НК/. Участие в самоубийството на друг /чл.127 от НК/.

11. Престъпления против здравето. Същност на телесните повреди. Видове телесни повреди-тежки, средни и леки. Умишлени телесни повреди /чл.128-132 от НК/. Телесни повреди по непредпазливост /чл.133-134 от НК/ Заразяване друго с венерическа болест /чл.135 от НК/.

12. Злепоставяне. Основни белези на тази група престъпления. Разлика от убийство и телесна повреда. Анализ на престъпленията по този раздел.

13. Престъпления против личната свобода и неприкосновеност на личността. Обща характеристика. Отвлечане /чл.142от НК/. Противозаконното лишаване от свобода /чл. 142а от НК/. Принуда /чл. 143 от НК/. Задържане на заложник /чл.143 а от НК/. Закана /чл. 144 от НК/. Системно следене /чл.144а от НК/.

14. Престъпления против честта и достойнството на личността. Обща характеристика. Обида и клевета - основни и квалифицирани случаи /чл. 146-148 от НК/.

15. Разврат. Обща характеристика на половите престъпления. Блудства /чл. 149-150 от НК/. Престъпни съвкупления и изнасилване /чл. 151-154а от НК/.

16. Други престъпления от раздел „Разврат“. Сводничество /чл.155 от НК/. Престъпленията по чл.155а, чл.155б и чл.155в от НК. Отвлечане с цел разврат /чл.156 от НК/. Престъпни хомосексуални действия /чл. 157 от НК/. Престъпление по чл.158а от НК. Порнография /чл.159 от НК/.

17. Трафик на хора. Обща характеристика. Състави на трафика на хора /чл.159а-чл.159г от НК/.

18. Престъпления против правата на гражданите. Обща характеристика. Състави на престъпленията против равенството на гражданите. Престъпления против изповеданията. Престъпления против трудовите права на гражданите. Престъпления против интелектуалната собственост. Нарушаване на неприкосновеността на жилище, помещение, превозно средство и на кореспонденцията.

19. Престъпления против брака, семейството и младежта. Обща характеристика. Престъпления при сключване на брак /чл. 176-178 от НК/. Многобрачие /чл. 179 от НК/. Неизпълнение на задължение за издръжка /чл. 183 от НК/. Обща характеристика и състави на престъпленията против младежта.

20. Престъпления против собствеността. Обща характеристика. Различие от стопанските престъпления. Система на престъпленията по гл. V.

21. Кражба. Обща характеристика. основен състав /чл. 194, ал.1 и ал. 2 от НК/. Квалифицирани и леконаказуеми случаи /чл. 195-196а от НК/. Поощрителна норма по чл.197 от НК.

22. Грабеж. Основни състави /чл.198 от НК/. Отношение към кражбата и към изнудването. Квалифицирани случаи /чл. 199 от НК/.

23. Длъжностно присвояване. Обща характеристика на престъпните присвоявания и тяхното отношение към кражбата. Видове престъпни присвоявания по раздел III на гл.V Длъжностно присвояване- основен състав /чл.201 от НК/. Квалифицирани и леконаказуеми случаи /чл.202-204 от НК/.

24. Обсебване. Отношение към кражбата и към длъжностното присвояване. Основен състав, квалифицирани и леконаказуеми случаи /чл.206 от НК/. Особени хипотези на престъпни присвоявания/чл.207-208 от НК/

25. Измама и изнудване. Измама-обща характеристика. Обикновена измама. Документна измама. Компютърна измама. Застрахователна измама. Изнудване-основни състави, отношение към измамата и към грабежа.

26. Други престъпления против собствеността. Вещно укривателство /чл.215 от НК/. Унищожаване и повреждане /чл.216 от НК/, отношение към безстопанствеността и към диверсията. Злоупотреба на доверие /чл.217 от НК/, отношение към присвояването.

27. Престъпления против стопанството. Обща характеристика на престъпленията против стопанството. Общи стопански престъпления: безстопанственост /чл.219 от НК/, неизгодна вредоносна сделка /чл.220 от НК/, получаване и даване дар с оглед на издаване на стопански сведения /чл.224 от НК/, нарушаване на ценовия режим /чл.225 от НК/.

28. Престъпления против кредиторите. Обща характеристика. Умишлен и непредпазлив банкрут /чл.227в - 227д от НК/. Други престъпления.

29. Престъпления в отделните стопански отрасли. Обща характеристика. По-важни състави на престъпленията в областта на промишлеността, търговията и горското стопанство.

30. Престъпления против митническия режим. Квалифицирана контрабанда. Обща характеристика. Състави /чл.242 от НК/.

31. Престъпления против паричната и кредитната система. Обща характеристика. Подправка на парични и финансови знаци /чл.243 от НК/. Други престъпления свързани с такава подправка. Престъпно ползване на платежен инструмент /чл.149 от НК/. Престъпления по отношение на валутни ценности и в банковата сфера /чл.250-252/.

32. Престъпления против финансовата, данъчната и осигурителната системи. Обща характеристика. Изпиране на пари /чл.253 от НК/. Престъпления в данъчната сфера. Други финансови престъпления.

33. Престъпления против реда на управлението. Обща характеристика на престъпленията против дейността на държавните органи, обществените организации и лица, изпълняващи публични функции /глава осма от особената част на НК/. Обща характеристика на престъпленията против реда на управлението. Отношение към престъпленията по служба. Престъпления по чл.269 и чл. 270 от НК. Престъпления във връзка с официални удостоверителни знаци /чл.276 от НК/. Престъпления във връзка с културните паметници. Престъпно преминаване на границата.

34. Престъпления по служба. Обща характеристика. Понятие за "длъжностно лице", "орган на властта" и "представител на обществеността" /чл.93, т. 1-3 от НК/. Отграничаване от дисциплинарните нарушения. Нарушение и неизпълнение на служебни задължения, превишаване на власт или на права /чл.282 от НК/. Използуване на служебното положение /чл.283 от НК/. Издаване на служебна тайна /чл.284 от НК/. Допустителство /чл.285 от НК/.

35. Престъпления против правосъдието. Обща характеристика. Набедяване /чл.286 от НК/, отношение към клеветата. Склоняване към нарушаване на длъжностни задължения във връзка с правораздаването /чл.289 от НК/. Лъжесвидетелстване /чл.290 от НК/. Лъжливо заключение /чл.291 от НК/. Хипотези на ненаказуемост /чл.292 от НК/. Лично укривателство /чл.294 от НК/.

36. Подкуп. Обща характеристика. Пасивен подкуп /чл.301-302а от НК/. Активен подкуп /чл.304-304а от НК/. Особени случаи /чл.305-305а от НК/. Ненаказуем случай /чл.306 от НК/. Провокация към подкуп /чл.307 от НК/.

37. Документни престъпления. Обща характеристика. Понятие за документ, видове документи, отношение към удостоверителните знаци. Видове и система на документните престъпления.

38. Отделни видове документни престъпления. Подправка на документи, състави /чл.308-310 от НК/. Лъжливо документиране /чл.311-313 от НК/. Престъпно ползване на документи /чл.316-318 от НК/. Престъпно премахване на документ /чл.319 от НК/.

39. Компютърни престъпления. Обща характеристика. Отделни видове компютърни престъпления.

40. Престъпления против реда и общественото спокойствие. Обща характеристика. Някои отделни престъпления-организирана престъпна група /чл.321 от НК/, самоуправство /чл.323 от НК/, хулиганство /чл.325 от НК/, незаконен хазарт /чл.327 от НК/. Други престъпления.

41. Общопасни престъпления. Обща характеристика. Система на тези престъпления. Престъпленията, извършени по общопасен начин или с общопасни средства-палеж, наводнение, противоправни действия с взривни вещества, оръжия и боеприпаси.

42. Други общопасни престъпления. Престъпления по транспорта и съобщенията. Престъпления против народното здраве. Престъпления против околната среда.

Основни литературни източници:

Обща част:

1. Владимирова, Р., К. Христова, Н. Стефанов. Наказателно право-обща част. Основни теоретични положения, тестове, казуси, съдебна практика. С., 2017.
2. Владимирова, Р., Р. Костадинова. Наказателно право в схеми и определения – обща част. С., 2017.
3. Гиргинов, Ант. Наказателно право на Република България. Обща част. С., 2009.
4. Марков, Р. и колектив., Наказателно право на Република България – Обща част – Второ актуализирано издание. С., Сиела, 2024.
5. Стойнов, Ал. Наказателно право. Обща част. С., 2019.

Особена част:

1. Гиргинов, Ант. Наказателно право на Република България. Особена част. С., 2005.
2. Стойнов, Ал. Наказателно право – особена част. Престъпления против собствеността. С., 2018.
3. Стойнов, Ал. Наказателно право – особена част. Престъпления против правата на човека. С., 2018.
4. Марков, Пр. Методика за решаване на казуси по наказателно право с примерни решени казуси - част 1. С., Сиела, 2023.

Допълнителни литературни източници:

1. Андонова, Г., Вучков, В. Казуси по наказателно право и наказателен процес, ЮЗУ „Неофит Рилски“, 2020.
2. Владимирова, Р. Съучастие при усложнена престъпна дейност, С. 1996.
3. Груев, Л., Р. Илкова. Казуси по наказателно право – обща част, С., 2013.
4. Груев, Л., Р. Илкова. Казуси по наказателно право – особена част, С., 2013.
5. Йорданова, Р. Освобождаване от наказателна отговорност и административно наказване по българското наказателно право. С., Сиби, 2020.
6. Кръстева, Н. Наказателноправна закрила на детето: предизвикателства в съвременната технологична среда. С., Веста Словена-ЖГ, 2019.

7. Михайлов, Д. Проблеми на наказателното право. Обща част, С., Сиела 2007.
8. Михайлов, Д. Проблеми на наказателното право. Особена част, С., Сиела, 2008.
9. Ненов, И. под ред. на Стойнов, Ал. Наказателно право на Република България кн. I, С., 1992.
10. Ненов, И. под ред. на Стойнов, Ал. Наказателно право на Република България кн. II, С., 1992 .
11. Пушкарова, Ива Помилването по българското наказателно право и практиката на държавния глава, С., Сиела, 2020.
12. Стойнов, Ал. Наказателно право – обща част. Пробация. С., 2017.

Основни нормативни източници:

1. Закон за амнистия
2. Закон за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните
3. Конституцията на Република България
4. Наказателен кодекс на Република България

Благоевград
2026 г.

Изготвили:
доц. д-р Надежда Кръстева
гл. ас. д-р Гергана Андонова